

Rekenkamer West-Brabant

Jaarverslag 2023

Juni 2024

www.rekenkamerwestbrabant.nl

1. Inleiding

Voor u ligt het Jaarverslag van de Rekenkamer West-Brabant over het jaar 2023. Zoals ook bij eerdere jaarverslagen is uit oogpunt van doelmatigheid volstaan met een korte verslaglegging. Meer uitgebreide informatie over de organisatie en werkwijze van de rekenkamer is te vinden op de website www.rekenkamerwestbrabant.nl.

Er zijn in 2023 vier onderzoeken gestart, één per gemeente.

De Rekenkamer dankt de overleggremia van de vier gemeenteraden voor het constructieve overleg afgelopen jaar over het onderzoeksprogramma, de klankbordgroepen per gemeente voor hun input in de onderzoeksopzet, de contactpersonen van de ambtelijke organisaties en de griffies voor hun intermediaire rol. En niet in de laatste plaats de vier colleges van burgemeester en wethouders voor hun medewerking aan (en reactie op de) onderzoeken.

2. Doelstellingen en organisatie

2.1 Wettelijke grondslag

Gemeentewet

Het functioneren van de Rekenkamer West-Brabant vindt zijn juridische grondslag in de Gemeentewet. De rekenkamer onderzoekt de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur.

Had voorheen de Rekenkamer West-Brabant een rekenkamerfunctie, per wijziging van de wet in 2022, is het een 'gemeentelijke rekenkamer' in de zin van art. 81a Gemeentewet.

Samenwerking tussen gemeenten

Per 31 december 2022 hebben de gemeenteraden Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk en Oosterhout besloten om geen gebruik meer te maken van de rekenkamerfunctie West-Brabant. De gemeenten Bergen op Zoom, Drimmelen, Etten-Leur en Roosendaal hebben destijds besloten om de samenwerking met betrekking tot de rekenkamerfunctie voort te zetten, ingaande op 1 november 2022 en voor de periode van zes jaar.

De Rekenkamer West-Brabant betreft formeel vier afzonderlijke lokale rekenkamers, die echter een gezamenlijke samenstelling hebben (personele unie). In de praktijk opereert deze als één gezamenlijke rekenkamer. Vandaar ook dat er één jaarverslag wordt uitgebracht.

2.2 Missie en onderzoeksprotocol

De missie van de Rekenkamer West-Brabant luidt:

“De Rekenkamer West-Brabant wil met zorgvuldig onderzoek en een positief-kritische houding bijdragen aan de transparantie van het gemeentelijk handelen en het verbeteren van de kwaliteit van het lokale bestuur.”

De zorgvuldigheid wordt geborgd in de wijze waarop het onderzoeksproces verloopt. De belangrijkste aspecten van de bij de onderzoeken te hanteren werkwijze zijn vastgelegd in het Onderzoeksprotocol.

2.3 Interne organisatie en overleg

Vergaderingen

De rekenkamercommissie bestaat uit de voorzitter, plaatsvervangend voorzitter en twee overige leden van de Rekenkamer. De Rekenkamer komt periodiek bijeen. In 2023 waren er 25 reguliere vergaderingen (waaronder vergaderingen met raads-gremium/ klankbordgroep per gemeente). Vergaderingen vinden zowel fysiek als online plaats. Van alle vergaderingen worden normaliter notulen opgesteld en in een volgende vergadering vastgesteld.

Samenstelling rekenkamer 2023

Leden

De Rekenkamer West-Brabant bestond per 1-1-2023 uit de volgende leden:

- De heer G.W.M. (Frits) van Vugt, voorzitter (tevens contactpersoon voor Bergen op Zoom)
- Mevrouw M.E.J.C. (Marie-Elise) Vromans, plaatsvervangend voorzitter (tevens contactpersoon voor Roosendaal)
- De heer C.H.M. (Coen) Nuijten (contactpersoon voor Etten-leur)
- De heer A. (Anouar) Boutachkourt

Per 1 mei 2023 hebben de gemeenteraden het ontslag verleend aan de heer Boutachkourt. De heer R. Malag is per 11 mei 2023 benoemd als rekenkamerlid (contactpersoon voor Drimmelen).

Secretaris

De rekenkamer wordt gefaciliteerd door een secretaris. De secretaris ondersteunt de leden van de rekenkamer bij hun voorbereiding en begeleiding van de onderzoeken. Ook worden secretariaats-taken uitgevoerd. De rol van secretaris van de rekenkamer is tot 1 oktober 2023 uitgevoerd door de heer S. (Skip) Anker; vanaf dat moment neemt mevrouw M.R.H. (Manon) van Broekhoven deze rol waar.

3. Selectie en uitvoering onderzoeken per gemeente

3.1 De gehanteerde werkwijze in 2023 - algemeen

De rekenkamer is verantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering van de onderzoeken en de uiteindelijke conclusies en aanbevelingen.

Het proces begint bij het maken van een onderzoeksplan per gemeente. Daartoe haalt de rekenkamer bij de fracties van elke gemeente onderzoeks-suggesties op, toetst deze aan de criteria en maakt een reactie die besproken wordt met het betreffende gremium per gemeente. Na dit overleg stelt de rekenkamer het onderzoeksplan vast met daarin de keuze voor het onderzoek.

Vervolgens doet de rekenkamer een kort onderzoek teneinde de onderzoeksopzet te formuleren.

Voordat deze wordt vastgesteld, wordt deze besproken met een klankbordgroep per gemeente.

Vervolgens wordt een onderzoeksbureau geselecteerd. Hiertoe hanteert zij, op basis van het Onderzoeksprotocol, een methode van uitbesteden van de onderzoeken aan deskundige externen (zie hierna).

Bij de begin van een onderzoek vindt een startbijeenkomst plaats met (bestuurlijk en) ambtelijk betrokkenen en het geselecteerde onderzoeksbureau.

Selectie onderzoeksbureaus

Met het oog op de kwaliteit wordt per onderwerp – na een offerteverzoek aan meerdere bureaus – een onderzoeksbureau geselecteerd dat op grond van kennis en ervaring het meest geschikt wordt geacht om het onderzoek uit te voeren. Daarbij betreft de rekenkamer, met het oog op de gewenste kwaliteit, de door haar geformuleerde kwaliteitseisen voor rekenkameronderzoek. Ook wordt het kostenaspect meegewogen.

3.2 De in het onderzoeksprogramma 2023 opgenomen onderwerpen

In 2023 is onderzoek gedaan naar de volgende onderwerpen:

- Schuldhulpverlening en armoede: Bergen op Zoom
- Huisvesting arbeidsmigranten: Drimmelen
- Schuldhulpverlening en armoede: Etten-Leur
- Inwonersparticipatie: Roosendaal

3.3 Status onderzoeken per gemeente

In deze paragraaf wordt ingegaan op de fase van de onderzoeken per 31 december 2023 (plus stand van zaken tot op heden).

3.3.1. Bergen op Zoom – schuldhulpverlening en armoede

Na de inventarisatie van gewenste onderzoeksonderwerpen is bij brief van 31 maart de raad geïnformeerd over het definitieve onderzoeksonderwerp. Daarna is het onderzoeksonderwerp nader verkend, o.a. door een korte documentenstudie en overleg met ambtenaren. Dat resulteerde in een concept-onderzoeksopzet. Deze opzet is op 15 mei besproken met de werkgroep Sociaal domein die als klankbordgroep fungeerde. Mede op basis van input vanuit deze werkgroep stelde de rekenkamer op 25 mei de definitieve onderzoeksopzet vast. Vervolgens heeft de rekenkamer onderzoeksbureaus benaderd. Aan bureau KWIZ is de opdracht verstrekt om over te gaan tot het uitvoeren van het onderzoek. Op 6 juli vond het startgesprek plaats, waarna het documentenonderzoek begon. In november en december vonden gesprekken plaats met onder andere de portefeuillehouder en de werkgroep Sociaal Domein en is er een enquête uitgezet onder gebruikers van minimaregelingen, voor cliënten van schuldhulpverlening en voor netwerkpartners.

Ontwikkelingen nadien:

Het onderzoek is in het voorjaar 2024 voorgezet, en resulteerde in een Bevindingenrapportage die op 23 april 2024 voor ambtelijk wederhoor door de rekenkamer en KWIZ is besproken met medewerkers van de gemeente en van de ISD Brabantse Wal.

Op 1 mei 2024 is het onderzoeksrapport (incl. conclusies en aanbevelingen) aangeboden voor bestuurlijke wederhoor aan het college van B&W. De bestuurlijke reactie werd op 19 juni ontvangen. Het definitieve onderzoeksrapport is (incl. nawoord van de rekenkamer) op 24 juni naar de griffie gestuurd t.b.v. de gemeenteraad.

3.3.2. Drimmelen – Huisvesting arbeidsmigranten

Na de inventarisatie van gewenste onderzoeksonderwerpen is bij brief van 31 maart de raad geïnformeerd over het definitieve onderzoeksonderwerp. Daarna is het onderzoeksonderwerp nader verkend, o.a. door een korte documentenstudie en overleg met ambtenaren. Dat resulteerde in een concept-onderzoeksopzet. Deze is op 8 juni besproken met de klankbordgroep, bestaande uit drie raadsleden. Mede op basis van input vanuit deze klankbordgroep stelde de rekenkamer de definitieve onderzoeksopzet vast op 19 juni. De opdracht voor het onderzoek is verstrekt aan het bureau Het PON & Telos.

Het startgesprek vond plaats op 4 september. Via de Nieuwsbrief van 8 september is de raad op de hoogte gesteld van de stand van zaken rond het te starten onderzoek, de onderzoeksopzet en de te zetten stappen. Vervolgens is gestart met deskonderzoek. In het najaar hebben interviews plaatsgevonden met de wethouder, een afvaardiging van de raad en betrokken ambtenaren. Ook zijn er gesprekken gevoerd met ondernemers en uitzendbureaus.

Op 20 december is de concept-Bevindingenrapportage naar de betreffende ambtelijke medewerkers gestuurd, incl. een aantal aanvullende vragen.

Ontwikkelingen nadien:

In januari 2024 zijn de ambtelijke reacties en antwoorden verwerkt ten behoeve van de definitieve Bevindingenrapportage. Het concept-rekenkameronderzoek werd (incl. conclusies en aanbevelingen, en nog enkele vragen) op 29 februari aan het college voor een bestuurlijke reactie aangeboden. De bestuurlijke reactie werd op 22 maart ontvangen.

Het definitieve eindrapport werd op 29 maart aan de gemeenteraad aangeboden. Samen met PON & Telos, verzorgde rekenkamerlid Rob Malag op 18 april de presentatie van het rapport in de Opinieronde.

De gemeenteraad stemde op 16 mei in met het raadsvoorstel, en onderschreef daarmee de conclusies en aanbevelingen van het rekenkamerrapport. Het college werd verzocht om de aanbevelingen te effectueren en het beleid en de uitvoering inzake huisvesting arbeidsmigranten te herzien.

3.3.3. Etten-Leur – Schuldhulpverlening en armoede

Op 16 maart heeft de rekenkamer overleg gehad met het seniorenconvent om de door de fracties ingebrachte onderzoeksonderwerpen te bespreken. Bij brief van 31 maart heeft de rekenkamer de raad geïnformeerd over het gekozen onderzoeksonderwerp.

Daarna is het onderzoeksonderwerp nader verkend, o.a. door een korte documentenstudie en overleg met ambtenaren. Dat resulteerde in een concept-onderzoeksopzet. Op 10 mei is deze opzet besproken met de werkgroep Sociaal domein die als klankbordgroep fungeerde. Mede op basis van input vanuit de werkgroep stelde de rekenkamer de definitieve onderzoeksopzet vast. Het onderzoeksbureau KWIZ heeft de opdracht gekregen het onderzoek uit te voeren.

Op 6 juli vond het startgesprek plaats, waarna het onderzoek kon beginnen. Vervolgens is gestart met deskonderzoek.

In november en december vonden gesprekken plaats met onder andere de portefeuillehouder en de werkgroep Sociaal Domein en is er een enquête uitgezet onder gebruikers van minimaregelingen, voor cliënten van schuldhulpverlening en voor netwerkpartners.

Ontwikkelingen nadien:

Het onderzoek is in het voorjaar 2024 voorgezet, en resulteerde in een Bevindingenrapportage die op 30 april 2024 voor ambtelijk wederhoor door de rekenkamer en KWIZ is besproken met medewerkers van de gemeente en van het Werkplein.

Op 23 mei 2024 is het onderzoeksrapport (incl. conclusies en aanbevelingen) aangeboden voor bestuurlijke wederhoor aan het college van B&W. De bestuurlijke reactie werd op 19 juni ontvangen. Het definitieve onderzoeksrapport is (incl. nawoord van de rekenkamer) op 24 juni naar de griffie gestuurd t.b.v. de gemeenteraad.

3.3.4. Roosendaal – Inwonerparticipatie

Op 15 maart zijn de door de raad ingebrachte onderzoeksonderwerpen besproken met de auditcommissie, waarbij een groot draagvlak bleek voor het onderzoeksonderwerp inwonerparticipatie. Per brief van 31 maart is de raad geïnformeerd over de keuze tot dit onderwerp. Het onderzoeksonderwerp is verkend door een documentenstudie en overleg met ambtenaren. De concept-onderzoeksopzet is op 21 juni besproken met de auditcommissie die als klankbordgroep fungeerde. Mede op basis van input vanuit de auditcommissie stelde de rekenkamer de definitieve onderzoeksopzet vast op 27 juni. Het onderzoeksbureau Partners en Pröpper heeft de opdracht gekregen tot het uitvoeren van het onderzoek.

Het onderzoek startte met documentenonderzoek. In oktober vonden interviews plaats met betrokken wethouders en ambtelijke sleutelpersonen, zoals de projectleider participatie. In de vervolgstap is aan de hand van een groslijst een selectie gemaakt van een tiental participatieprojecten/-trajecten.

Ontwikkelingen nadien:

In het voorjaar van 2024 werden enquêtes gestuurd naar deelnemers van zowel inwonersparticipatietrajecten als naar indieners van projecten die onder ‘overheidsparticipatie’ vallen. Bij de uitvraag onder deelnemers van participatieprojecten is grote vertraging ontstaan, aangezien er onvoldoende info van deelnemers voorhanden was.

Ook zijn er in mei en juni individuele en groepsgesprekken gehouden met geselecteerde casussen (diepte-interviews) en met enkele raadsleden.

4. Financieel overzicht

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de financiële aspecten. De verantwoording is, conform de richtlijnen die daarvoor gelden, gebaseerd op het stelsel van baten en lasten.

4.2 Resultaatrekening 2023

Realisatie 2023

BATEN

Gemeente Bergen op Zoom	€ 30.000
Gemeente Etten-Leur	€ 30.718
Gemeente Drimmelen	€ 30.000
Gemeente Roosendaal	<u>€ 30.000</u>
<i>Totaal baten</i>	<i>€ 120.718</i>

LASTEN

Kosten onderzoeksbureaus	€ 44.494
Kosten ambtelijk secretaris	€ 14.108
Kosten vergoedingen leden	€ 17.549
Overige kosten	<u>€ 1.100</u>
<i>Totaal lasten</i>	<i>€ 77.251</i>

Resultaat **€ 43.467**

4.3 Toelichting op resultaatrekening 2023

Het resultaat over 2023 is bepaald op basis van de werkelijke kosten waartegenover facturen en/of declaraties staan.

In 2023 hebben de leden van de rekenkamer, naast de reguliere vergadervergoeding, uren gemaakt ten behoeve van de onderzoeken in de vier gemeenten. De kosten bedragen € 12.488,- in totaal. Deze zijn (nog) niet gedeclareerd, aangezien de verordening daar (nog) niet op is aangepast (zie paragraaf 5.2).

Per 31 december 2023 liepen de onderzoeken nog. De kosten die de onderzoeksbureaus in 2024 maken, worden ten laste gebracht van 2024. De contractuele verplichting bedraagt in totaal € 36.552,-. Hierbij komen nog kosten voor de enquêtes voor de onderzoeken in Bergen op Zoom en Etten-Leur. Deze bedragen € 5.487,-.

Resultaat

Het resultaat over 2023 dient derhalve volledig beschikbaar te blijven voor 2024.

5. Enkele relevante opmerkingen inzake het functioneren van de rekenkamer

5.1 Het budget

De rekenkamer heeft n.a.v. het verslagjaar bezien in hoeverre het budget dat beschikbaar is toereikend is om de ambities waar de maken.

Begin 2024 is daartoe een notitie opgesteld - op basis van de financiële uitkomsten van 2023 - en de beschikbare landelijke benchmark. Wat dat laatste betreft: in 2020 is door het Ministerie van BZK, de VNG, de Vereniging voor Raadsleden, de Vereniging voor Rekenkamers en Rekenkamercommissies en de Vereniging van Griffiers, het document "*Inspiratiekaders effectieve invulling lokale rekenkamer*" uitgebracht ¹, met daarin modellen voor rekenkamerbudgetten.

Er zijn een paar zaken die we in onze notitie (d.d. 24 januari 2024 – zie bijlage 1), gericht aan de griffiers, nader hebben bekeken:

- a. Hoe heeft het budget zich de laatste jaren ontwikkeld?
- b. Zijn er landelijke referentiepunten?
- c. Waren (en zijn) de baten en lasten met elkaar in balans?
- d. Kloppen de uitgangspunten van de berekening, die ten grondslag lagen aan het convenant 2022 (nog)?

Conclusies per deelvraag:

Ad a. De bijdrage voor de RKWB is afgelopen jaren substantieel lager geworden (bijna € 22.000).

Ad b. Het budget van € 30.000,- per gemeente (m.u.v. Etten-Leur: € 30.718,-) komt overeen met het volgende bedrag per inwoner:

- Roosendaal (77.578):	0,38
- Bergen op Zoom (68.864):	0,44
- Etten-Leur (44.652):	0,69
- Drimmelen (28.030):	1,07

Landelijke benchmark: "Uit deze scenario's blijkt dat de geïndexeerde informele norm van ongeveer € 1,30 per inwoner voor gemeenten tussen 10.000 – 200.000 inwoners grosso modo als ondergrens van een budget kan worden gezien. De oorspronkelijk informele norm van € 1,- per inwoner is op basis van deze scenario's te krap".

De gemeente Drimmelen ligt iets onder het bedrag van € 1,30 per inwoner, de andere gemeenten liggen daar heel ver achter.

Alle vier de gemeenten liggen ver achter het gemiddelde van hun gemeenteklasse als het gaat over de 'lage kostenvariant', om nog maar niet te spreken over de 'hoge kostenvariant'.

Ad c. De (verwachte) kosten zijn structureel hoger dan de inkomsten. Structureel voor minstens €25.000 op jaarbasis.

Ad d. De vooronderstelling in 2022 (bij het maken van het Convenant tussen de vier RKWB-gemeenten) dat een onderzoek in 2023 voor een bedrag van gemiddeld €30.000 uitgevoerd zou kunnen worden was irreëel. En is door de kostenstijgingen nog minder realistisch geworden.

¹ <https://www.raadsleden.nl/sites/www.raadsleden.nl/files/documenten/inspiratiekaderslokalererkenkamers.pdf>

De rekenkamer heeft daarom de volgende eindconclusies getrokken, en deze ter kennis gebracht aan de vier griffiers:

- 1) Het budget van de RKWB blijft in totaal (en voor drie van de vier gemeenten afzonderlijk) ver achter bij de landelijke benchmark en norm.
- 2) Voor het huidige budget kunnen in de toekomst geen volwaardige (“stevige”) onderzoeken meer gedaan worden; om binnen het budget te blijven zal flink toegegeven moeten worden op de scope en kwaliteit van onderzoek – hetgeen niet de ambitie van de RKWB is.
- 3) Een verhoging van het (gemiddeld) budget per gemeente met € 7.000 tot € 10.000 is realistisch.

Op 25 januari 2024 heeft overleg over o.a. deze notitie plaats gehad met de vier griffiers. De griffiers waren van mening dat het afgesproken budget uit het Convenant leidend is, en dat zij geen voorstellen zouden doen aan de raad om het budget te verhogen.

De rekenkamer dringt daar echter wel op aan, en wil daarover graag overleg met de vier gemeenteraden.

5.2 De vergoedingenstructuur

Meteen na het aantreden van de rekenkamer is de werkwijze van de rekenkamer bepaald (zie ook paragraaf 3.1). Er is toen geconstateerd dat de vergoedingenstructuur daar niet helemaal bij past. Daarover heeft de rekenkamer reeds in februari 2023 een notitie vastgesteld, en hierover overleg gevoerd met de vier griffiers.

De conclusie uit dat overleg van 8 maart 2023 was dat er inderdaad redenen waren om in de verordening, naast een vergoeding voor vergaderingen, ook een vergoeding voor “onderzoeksuren” en “overige activiteiten” op te nemen. Uit het verslag: “Een uurtarief voor eigen onderzoek en andere werkzaamheden, daar is overeenstemming over”. Tevens werd de afspraak gemaakt dat er een benchmark gedaan zou worden door de secretaris van de rekenkamer naar uurtarieven en dat de rekenkamer de frequentie/aantallen van de activiteiten in beeld zou brengen. Beide is gebeurd.

In een vervolgoverleg van 25 januari 2024 bleek echter dat de griffiers bij nader inzien toch problemen hadden met de aanpassing van de vergoedingenstructuur. En terug kwamen op de toezegging om deze op te pakken richting wijziging van de verordening. Ook uit nader (schriftelijk) overleg bleek dat zij niet van plan waren om de voorstellen van de rekenkamer (gebaseerd op de eerdere afspraak van 8 maart 2023) door te geleiden naar de gemeenteraden. Hoewel er overeenstemming was over de hoogte van het uurtarief.²

Het niet oplossen van deze tarievendiscussie belemmert de rekenkamer bij haar functioneren. Vandaar dat zij daar met de gemeenteraden overleg over wil.

5.3 Datum voor onderzoeksprogramma

In art. 14, 1^e lid van de verordening is het volgende opgenomen: “De rekenkamer presenteert tenminste jaarlijks voor 1 oktober een onderzoeksplan waarin staat aangegeven welke onderwerpen voor het komende jaar in aanmerking komen voor een onderzoek. Voor het jaar 2023 presenteert de rekenkamer voor 1 april 2023 een onderzoeksplan.”.

² Zie: memo van de griffiers d.d. 27 februari 2024; de reactie van de RKWB: brief van 28 maart 2024; de reactie van de griffiers hierop bij brief van 16 april 2024; en de reactie van de RKWB van 16 april 2024

Wij hebben de ervaring dat de werkwijze die wij voor het onderzoekplan 2023 hanteerden goed beviel. Voor het onderzoeksplan 2024 hebben wij een vergelijkbare planning aangehouden (maar dan vóór 1 maart het onderzoeksplan klaar), zij het dat we eerder konden beginnen (in december 2023 de uitvraag gedaan bij de fracties en december/januari 2024 bij de inwoners).

Als we de termijn van de verordening (1 oktober jaar ervoor) aanhouden, komt de uitvraag vlak voor de zomervakantie, en dat lijkt de rekenkamer geen geschikte tijd hiervoor.

Vandaar dat de rekenkamer graag in overleg gaat met de vier gemeenteraden om de datum voor het onderzoeksplan naar later te verschuiven.

Bijlage 1

Is het budget toereikend voor de Rekenkamer West-Brabant?

Er zijn een paar zaken die we nader hebben bekeken:

- e. Hoe heeft het budget zich de laatste jaren ontwikkeld?
- f. Zijn er landelijke referentiepunten?
- g. Waren (en zijn) de baten en lasten met elkaar in balans?
- h. Kloppen de uitgangspunten van de berekening, die ten grondslag lagen aan het convenant 2022 (nog)?

Ad a. Hoe heeft het budget zich de laatste jaren ontwikkeld?

Een juiste vergelijking valt niet te maken omdat het aantal gemeenten dat participeerde in de RKWB in de loop der jaren is afgenomen. Kijken we naar het jaarverslag 2020, dan zien we dat de acht deelnemende gemeenten in totaal € 272.255 inbrachten. Daar werden 7 onderzoeksrapporten voor geleverd (over de jaren 2018 en 2019 werden er 9, resp. 10 rapporten opgeleverd, in 2021 geen en in 2022: 2).

Spitsen we de bijdrage toe op de huidige vier gemeenten, dan droegen die in **2020** voor € **141.839** bij (gemiddeld: € 35.460) .

Onder het huidige convenant was de afgesproken bijdrage over **2023**: 4 x 30.000 = € **120.000**.

Conclusie: de bijdrage voor de RKWB is afgelopen jaren substantieel lager geworden (bijna € 22.000).

Ad b. Landelijke normen of adviezen over budget rekenkamer?

Het budget van € 30.000 (Etten-Leur: € 30.718) komt overeen met het volgende bedrag per inwoner:

- Roosendaal (77.578):	0,38
- Bergen op Zoom (68.864):	0,44
- Etten-Leur (44.652):	0,69
- Drimmelen (28.030):	1,07

20 jaar geleden bestond de vaak gehanteerde norm van € 1 per inwoner. Met indexering erbij zou dat nu uitkomen op € 1,30 (afhankelijk van de gehanteerde index). Alleen Drimmelen komt (net) uit boven de € 1. De andere gemeenten blijven er ver onder.

In 2020 is door het Ministerie van BZK, de VNG, de Vereniging voor Raadsleden, de Vereniging voor Rekenkamers en Rekenkamercommissies en de Vereniging van Griffiers, het document *“Inspiratiekaders effectieve invulling lokale rekenkamer”* uitgebracht³, maar daarin modellen voor “minimaal noodzakelijk budget” voor gemeenten (met variabelen: inwonersaantal, verhouding onderzoekskosten – overhead en “hoge kosten versus lage kosten per onderzoek”).

Enkele constatering:

“Gemeten aan het gepresenteerde voorbeeldscenario voor een minimaal budget zou een norm richting € 1.30 vallen binnen marge van de variant met lage en de variant met hoge onderzoekskosten. De diversiteit in situaties is echter groot. De norm van € 1 is in dit voorbeeldscenario hoe dan ook te krap, terwijl € 1,30 in de meeste gevallen weinig ruimte biedt om extra ambities vorm te geven.”(p. 23).

³ <https://www.raadsleden.nl/sites/www.raadsleden.nl/files/documenten/inspiratiekaderslokalererkenkamers.pdf>

“Uit deze scenario’s blijkt dat de geïndexeerde informele norm van ongeveer € 1,30 per inwoner voor gemeenten tussen 10.000 – 200.000 inwoners grosso modo als ondergrens van een budget kan worden gezien. De oorspronkelijk informele norm van € 1,- per inwoner is op basis van deze scenario’s te krap”(p. 30).

Uitgaande van het scenario “minimaal benodigd budget” zie we de volgende bedragen per gemeenteklasse (p. 23):

Tabel 1 Scenario minimaal noodzakelijke budget

Inwoners	Minimaal benodigde hoeveelheid onderzoek	Perc. overhead totale budget	Directe kosten per onderzoek in euro laag	Minimaal benodigde directe kosten onderzoek laag	overhead laag	Indicatie minimaal noodzakelijke budget in euro bij lage kosten per onderzoek	Directe Kosten per onderzoek in euro hoog	Minimaal benodigde directe kosten onderzoek hoog	overhead hoog	Indicatie minimaal noodzakelijke budget in euro bij hoge kosten per onderzoek
10.000	0,75	40	8.000	6.000	4000	10.000	12.000	9.000	6000	15.000
20.000	1,5	39	10.000	15.000	9590	24.590	14.000	21.000	13426	34.426
50.000	2,5	36	16.000	40.000	22500	62.500	20.000	50.000	28125	78.125
90.000	3	32	24.000	72.000	33882	105.882	28.000	84.000	39529	123.529
130.000	3,5	28	32.000	112.000	43556	155.556	36.000	126.000	49000	175.000
170.000	4	24	40.000	160.000	50526	210.526	44.000	176.000	55579	231.579

Uitgaande van de ondergrens van € 1,30 per inwoner voor de vier gemeenten zou het budget voor de RKWB bedragen:

gemeente	Volgens € 1,30 per inwoner	Minimaal budget laag	Minimaal budget hoog	Werkelijk 2023
Roosendaal	€ 100.851	€ 62.500 - 105.882	€ 78.125 – 123.529	€ 30.000
Bergen op Zoom	€ 89.523	€ 62.500 - 105.882	€ 78.125 – 123.529	€ 30.000
Etten-Leur	€ 58.047	€ 24.590 – 62.500	€ 34.426 – 78.145	€ 30.718
Drimmelen	€ 36.439	€ 24.590 – 62.500	€ 34.426 – 78.145	€ 30.000

Conclusie: de gemeente Drimmelen ligt iets onder het bedrag van € 1,30 per inwoner, de andere gemeenten liggen daar heel ver achter.

Alle vier de gemeenten liggen ver achter het gemiddelde van hun gemeenteklasse als het gaat over de lage kostenvariant, om maar niet te spreken over de hoge kostenvariant.

Ad c. Waren (en zijn) de baten en lasten met elkaar in balans?

We zagen ad a. al dat de baten van de RKWB fors zijn gedaald. Daarentegen zijn de kosten van onderzoek de laatste jaren toegenomen. Met name de marktprijzen zijn de afgelopen jaren fors gestegen.

In 2020 waren de externe onderzoekskosten voor 7 onderzoeken: € 122.346 (gemiddeld: € 17.478). In 2023 waren deze kosten gemiddeld: € 81.046 / 4 = € 20.262, dus bijna € 3.000 duurder, ondanks fors bedongen kortingen op drie onderzoeken.

Het huidige niveau van de kostenverhoging heeft als risico voor de rekenkamer dat – mede door het korten op het budget – het financieel gezien vrijwel onmogelijk wordt om gekwalificeerde onderzoeksbureaus aan te trekken, tenzij flink ingeleverd wordt op de scope of de kwaliteit van een onderzoek. We ervaren dit dilemma nu al.

Binnen de capaciteit en het budget van de rekenkamer is de ambitie van de raad voor één stevig en kwalitatief goed onderzoek per gemeente (zoals we momenteel aan het uitvoeren zijn) al niet meer haalbaar.

We zien ook dat als we naar de totale kosten van de RKWB kijken, dat de kosten in 2023 substantieel hoger waren dan de inkomsten.

Het resultaat voor 2023 komt uit op ruim € 8.000 (voorlopige cijfers). Trekken we de lijn door van verwachte kosten versus inkomsten voor 2024, dan komen we uit op een negatief resultaat van €24.500. Beide bedragen treft u aan in het excelbestand (werkblad 2; verantwoording 2023 en begroting 2024 – dit betreft voorlopige cijfers).

Conclusie: de (verwachte) kosten zijn structureel hoger dan de inkomsten. Structureel voor minstens € 25.000 op jaarbasis.

Ad d. Kloppen de uitgangspunten van de berekening, die ten grondslag lagen aan het convenant 2022 (nog)?

De berekening van kosten die aan ten grondslag lag aan het convenant van 2022 ging uit van de volgende kosten:

Gemiddelde kosten onderzoek	€ 23.809
Ambtelijke secretaris	€ 5.720
Bijkomende kosten	€ 471
Totaal per onderzoek	€ 30.000

Wie het jaarresultaat over 2020 bekijkt, ziet dat toen de verhouding tussen externe kosten onderzoek–interne onderzoekskosten RK–secretariaatskosten lag op ong. 60%- 20% -20%.

D.w.z dat 1/4 van de gemiddelde kosten van onderzoek benodigd was voor de rekenkamerleden zelf (voorbereiden en begeleiden van onderzoek, en vele zaken meer). Het totale percentage van kosten van RK en secretariaat tezamen in 2020 (ong. 40%) ligt iets hoger dan uit de landelijke benchmark blijkt (zie eerdere tabel tussen de 32% en 39%, voor de betreffende gemeenteklassen).

We zien dus dat de geraamde onderzoekskosten (in het convenant, excl. secretariskosten) van €23.809 betekent dat men blijkbaar uit is gegaan van 2/3 deel ervan voor externe (out-of-pocket) kosten voor bureaus, d.w.z. ong. € 15.872. Dat bedrag is echter niet reëel, als we dat vergelijken met zowel de kosten voor een gemiddeld onderzoek van de RKWB in 2020 (i.c. € 17.478) als met de realisatie van de onderzoeken in 2023/2024 (€ 21.633).

Conclusie: de vooronderstelling in 2022 dat een onderzoek in 2023 voor een bedrag van gemiddeld € 30.000 uitgevoerd zou kunnen worden was irreëel. En is door de kostenstijgingen nog minder realistisch geworden.

Generale conclusies:

- Het budget van de RKWB blijft in totaal (en voor drie van de vier gemeenten afzonderlijk) ver achter bij de landelijke benchmark en norm.
- Voor het huidige budget kunnen in de toekomst geen volwaardige (“stevige”) onderzoeken meer gedaan worden; om binnen het budget te blijven zal flink toegegeven moeten worden op de scope en kwaliteit van onderzoek – hetgeen niet de ambitie van de RKWB is.
- Een verhoging van het (gemiddeld) budget per gemeente met € 7.000 tot € 10.000 is realistisch.

FvV/24.1.2024